

Doch feitelijk is de groote omkeer in Israël's volksbestaan veel eerder ontstaan en luiden de toestanden, die omstreeks 700 v. Chr. bestonden, een nieuwe periode in, omdat dan de ballingschap begonnen is en nog slechts geringe resten van het Israëlietische volk in Palestina over zijn" (bl. 7).

De groote deportaties vallen in 734, 722 en 701 bij den Syrisch-Efraïmischen oorlog, den val van Samaria en den tocht van Sanherib tegen Hiskia. Wat later werd weggevoerd in 597 en 586 is, daarmee vergeleken, slechts gering.

We zouden den schrijver willen vragen, of in dit geval het getal beslist. Juda bleef achter en om dat Juda ging het. De groote insneë valt toch in 586 v. Chr.

Ongedacht komt het laatste nummer van het bekende Deutsche tijdschrift voor de Oud-Testamentische wetenschap de betekenis van de ballingschap in 586 onderstrepen. Daarin deelt Prof. Robinson mede aangaande het onlangs in Leiden gehouden Oriëntalistencongres: „In sommige opzichten was de belangrijkste stelling Albright's bewering, dat de archaeologische onderzoekingen in Zuid-Juda aantoonde, dat er een volledige breuk is op het einde van de zevende eeuw, d.w.z. alles wijst in de richting, ja bewijst, dat de traditie juist is, die zegt, dat de ballingschap een ernstige zaak was".

Stelt Eerdmans Joël vroeger dan velen, daar staat tegenover, dat hij hem evenals Nahum slechts beschouwt als een profetisch tegenstander van mannen als Amos, Hosea, Jesaja en Micha (bl. 16, 17), zoodat we daaruit alleen al kunnen bemerken, dat de Bijbel door hem heel anders wordt beschouwd dan door de Gereformeerden. Vandaar dat de Schrift bij hem wordt een verzameling van onderling tegenstrijdige uitspraken. Jeremia inzake de vergeldingsleer anders spreekt dan Deuteronomium, tegenover Nahum en Joël staat enz.

Moesten we, wat het eerste deel betreft, constateren, dat Eerdmans in het Oude Testament sporen van animisme vond, nu stelt bitter teleur, dat hij het bovennatuurlijke karakter der profetie wegeijert, met name in het voorspellingselement. En dit zegt wel wat: want men kan modern of vrijzinnig zijn en toch vóór de profetie zich stellen met besef van haar hoog gehalte. Men haalt in onzen kring Prof. Eerdmans gaarne aan als den man, die met het Wellhausenianisme brak. Maar laat men niet vergeten, dat hij door het rationalisme, dat hem eigen is, niet komt tot de juiste waardeering van het unieke verschijnsel, dat de godsdienst van Israël heet.

Nahum levert slechts een jubel over wat reeds gebeurd is en nog te verwachten viel en moet dus geplaatst worden in het jaar, waarin Ninevé viel. Jeremia vertolkt in hoofdstuk 23:5 slechts zijn aanvankelijke hoop inzake Zedekia, zelfs het eschatologische element in de prediking van Haggai en Zacharia moet worden losgelaten: zij hopen op iets spoedigs. De droom van Nebukadnezar in Daniël 2 heeft betrekking niet op koninkrijken, maar slechts op de laatste koningen van Babel.

Inderdaad, wat blijft er van het hoogere element in de profetie over, wanneer een Ezechiël gemaakt wordt tot een aanhanger van Nebukadnezar, een vijand van de achtergeblevenen in Juda, uit wiens mond geen klacht kwam, toen Jeruzalem viel?

Is dit nu een rechtvaardige behandeling van de bronnen? Mag het beroep op het woord des HEEREN en op den HEERE Zelf worden genegeerd en gaan dergelijke beschouwingen niet lijnrecht in tegen den God van Israël?

Een volk als het Perzische heeft, volgens Eerdmans, het godsdienstig geloof van Israël sterk gewijzigd en door de Joden hebben Christenen en Moslems den invloed der Arische geloofswereld eveneens ondergaan (bl. 35).

Het Oude Testament wordt een merkwaardig boek, als men met Eerdmans aanneemt, dat een priester, die iets wilde doordrijven, maar zijn meening aantekende in de Wet, dat dus de verschillende partijen hun meningen in de Wet-codex inwerkten (bl. 65).

Waar blijft, afgedacht van het andere, voor deze en dergelijke beweringen het strikte bewijs? Ware dit aanwezig, dan zouden we moeten komen tot een revolutie in onze denkbeelden, die geweldig zou zijn. Over den mensch b.v. heet het: „De leer der onbekwaamheid tot eenig goed en der verdorven natuur, die volgens de kerkelijke uitlegging van het Paradijsverhaal, zou moeten zijn aangehangen is onbekend. Het tegengestelde wordt aangenomen" (bl. 96, 97). Het geloof aan een hiernaams was in de oude voorstelling onbekend (bl. 97). Het bestond in Israël oorspronkelijk niet, komt eerst voor in de laatste twee eeuwen v. Chr. en is van vreemden (Perzischen) oorsprong (bl. 99 vlg.). Ook de voorstelling van den Satan is onder Perzischen invloed ontstaan (bl. 107 vlg.).

Daarnaast staan opmerkingen, waarmee we het eens kunnen zijn. Z66, als Eerdmans het kenmerk van de Israëlietische vroomheid zoekt in vertrouwen en onderwerping (bl. 168 vlg.) en dit in verband stelt met het boek Prediker. Ook de weergave van den inhoud van het boek Job is in

het algemeen te aanvaarden (bl. 171—172). En zoo is er heusch nog wel meer.

Maar liever dan verder details te noemen wil ik met eenige algemeene opmerkingen eindigen.

* * *

Het boek van Eerdmans geeft niet een strak afgerond geheel, geeft zelfs niet een reconstructie, waarvoor we, hoewel het er niet mee eens, uit architectonisch oogpunt bewondering kunnen hebben.

Hij voert ons langs de bronnen, gerangschikt naar zijn opvatting, zonder een groote lijn bij te brengen. We zien van de boom en het bosch niet.

In den godsdienst van Israël den bovennatuurlijken factor nagenoeg uitschakelende, geen leidende gedachte erin aanwijzende, komt hij niet boven de gegevens uit, krijgen we hoogstens parelen te zien, maar geen snoer.

Boeken als dit geven geen hoogen dunk aangaande het Oude Testament. En in zoverre doen ze afbreuk aan het fundament van ons Christelijk volksleven.

Dit mogen we, met alle waardeering, die we ook in ons vorig artikel uitspraken, voor des schrijvers originaliteit en treffende details, niet verzwijgen.

Delft.

W. H. GISPEN.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Werkstaking.

III.

Reeds het eerste Christelijk Sociaal Congres in 1891, hield zich met het vraagstuk van de Werkstaking bezig. Van een zelfstandige Christelijke Vakbeweging was toen nog geen sprake. Hier en daar werd een enkel stekje geplant onder de zorg van Patrimonium.

Natuurlijk kwamen de Christelijke arbeiders, ook al ontbrak de eigen organisatie, met het vraagstuk praktisch wel in aanraking. En voor hen was het meer nog dan een kwestie, die zich discussieeren laat, zij stonden dikwijls midden in een conflict met alle bezwaren en zorgen daaraan verbonden. Zij moesten in concrete gevallen een keus doen. Zij konden daarbij zelfs niet het advies van hun vakvereniging, van hun leiders, vragen.

Het spreekt wel voor de breede visie, die de leiders van ons eerste Christelijk Sociaal Congres hadden op de ontwikkeling van het sociale leven, van de oprechte begeerte ook onze Christelijke arbeiders te helpen en voor te lichten, dat men over een vraagstuk als dit, een uitspraak deed. En het treft evenzeer, dat men in dezen kring, die toch hoofdzakelijk bestond uit niet-arbeiders, op een congres, waar van invloed der arbeidersorganisaties in den zin, zooals wij dat nu wel eens verstaan, geen sprake kon zijn, tot een uitspraak kwam als daar gedaan is.

De vroeg gestorven Wiersinga van Meppel, had in sectie 2 ingeleid het onderwerp: „Wat vermag het particulier initiatief, om door vrije corporaties het organisch verband van den arbeid te herstellen?"

Daarbij was zowel de vraag van de organisatie der arbeiders en der patroons, als die der werkstaking ter sprake gekomen.

De inleider aanvaardt de werkstaking als middel in den socialen strijd. Hij betoogt: „De vrije arbeid staat hooger dan de slavernij. Dat leerde ook Paulus in den eersten brief aan de gemeente te Corinthen, hoofdst. 7. Was iemand, een slaaf zijnde, tot Christus geroepen, hij zou zich daarvoor niet bekommeren, als ware het slaaf-zijn onvereenigbaar met het Christen-zijn. Maar indien hij ook kon vrij worden, hij zou dat liever gebruiken. Doch hieruit volgt dan ook, dat Paulus niet gewild zou hebben, dat, door de omstandigheden, onze vrije broeders, huns ondanks, weer slaaf werden gemaakt.

Welnu, werkstaking — als daad op zichzelf beschouwd niet verboden door de wet Gods — is somtijds het eenige middel, waardoor de vrije arbeider ontkomen kan aan een moderne slavernij; een slavernij, welke den werkman somwijlen in nog slechter conditie brengt, dan die der oudheid; en uit dat oogpunt bezien mag het recht van werkstaking geenszins worden ontkend.

Vooral niet, wanneer we daarbij letten op het feit, dat de mensch niet op zichzelf staat, zich niet los mag gevoelen noch van zijn vaderen noch van zijn zaad. En gelijk nu elk volk een roeping heeft voor zijn nakomelingschap, om de vrijheden, die het als een heilig pand onder Gods voorzienig bestuur verkregen heeft, ongeschonden den kinderen over te leveren, zoo heeft ook iedere stand, ook de werkmansstand, de roeping, om, wat hij werd door de gunste Gods, ongedeerd ook te kunnen blijven, ook in het geslacht, dat na hem en uit hem zal zijn."

Op dit betoog lijkt niet geheel te kloppen stelling II, zooals die eerst is geformuleerd n.l. „Het

betrekkelijk recht van werkstaking kan geenszins worden ontkend". Trouwens in de volgende stelling vond ze eenig complement, als wij daar vinden „in sommige gevallen kan ze plichtmatig zijn".

Daar is in de vergadering der sectie een breede discussie gevoerd over deze stellingen. En er waren broeders, die toch met de gedachte dat werkstaking voor een Christen geoorloofd is, niet verzoend waren. Maar ook hier treft ons het eigenaardige verschijnsel, dat juist onder de patroons verschillenden het goed recht van de werkstaking, in bepaalde gevallen, hebben bepleit, zoodat ten slotte de hoofdgedachte met groote meerderheid werd aanvaard.

Ook de pleno-vergadering heeft geen ander standpunt ingenomen. De geamendeerde conclusie, met algemeene stemmen aanvaard, luidt: „Het recht van werkstaking, mits nooit als politiek instrument of als moedwillige contractbreuk, kan geenszins worden ontkend".

Het is goed deze conclusie te lezen in verband met de volgende, die eveneens met algemeene stemmen is aangenomen:

„Het is eisch der Christelijke consciëntie, van dit recht geen gebruik te maken, vóórdat de overtuiging verkregen is, dat alle andere middelen zijn uitgeput; in sommige gevallen kan de werkstaking plichtmatig zijn".

De Christelijke Vakbeweging, die lang na het eerste Christelijk Sociaal Congres tot eenige ontwikkeling is gekomen en thans in het leven van ons volk een positie heeft gekregen als geen andere Christelijke organisatie, heeft zich immer naar deze uitspraak van het Congres gedragen.

Als politiek instrument heeft zij de staking steeds veroordeeld. Politieken invloed behoort men op andere wijze uit te oefenen. Eveneens wordt tot op den dag van heden de moedwillige contractbreuk veroordeeld. Maar overigens, met volkomen inachtneming van de lijn in 1891 reeds uitgesproken, is zij voor zichzelf tot volkomen klaarheid over het vraagstuk van de werkstaking gekomen.

Wij mogen herinneren aan het reformaat voor den socialen cursus van het Christelijk Nationaal Vakverbond gehouden in Augustus 1918 te Arnhem door den heer Ruppert.

De daar ontwikkelde stellingen nemen wij, voor zover ze ons onderwerp direct raken, hier over:

1. Werkstaking is het gezamenlijk neerleggen van den arbeid, dienende als middel ter bereiking van eenig doel, met het voornemen den arbeid te hervatten, zoodra het gestelde doel is bereikt.

2. Werkstaking is niet geoorloofd, indien zij wordt gevoerd tusschen personen onderling of tusschen personen en (of) instellingen waartusschen een andere verhouding bestaat, dan die steunt op het vrije arbeidscontract.

3. De werkstaking, als middel tot bereiking van doeleinden, rakende de rechtspositie van den arbeidenden stand en liggende binnen het raam der bedrijven, moet voor de vakvereniging als een wettig en geoorloofd wapen worden erkend.

4. Werkstaking, toegepast door werknemers, treft, ongeacht of dit in het met de staking gestelde doel ligt opgesloten of niet, allereerst de werkgevers. Derhalve moet het ongeoorloofd worden geacht deel te nemen aan eenige staking, met een doel, waarvan de verwezenlijking niet in het vermogen van de werkgevers ligt.

5. Werkstaking is een machtsmiddel, dat niet aangewend mag worden tot bereiking van politieke oogmerken, waarvan de verwezenlijking (al of niet) ligt in het vermogen van de Overheid, wier gezag wij moeten eerbiedigen.

6. Hoewel in principe werkstaking een geoorloofd middel moet worden geacht, is zij dit slechts, indien dit machtsmiddel wordt aangewend ter verkrijging van recht. Werkstaking als doel is door de christelijke beginselen geoordeeld.

7. Tijdens den duur van eenige collectieve of andere overeenkomst is het niet geoorloofd een werkstaking te beginnen met het doel wijziging in die overeenkomst te brengen. Stakingen met doeleinden, zonder verband met collectieve of andere overeenkomsten, doch tijdens den duur daarvan, moeten, hoewel in 't algemeen niet aan te bevelen, toch geoorloofd worden geacht.

9. Werkstaking, gedacht als middel ter bereiking van eenig algemeen doel, veronderstelt gezamenlijk optreden van personen, die daarbij en daardoor niet ontheven worden van verplichtingen, welke zij individueel hebben aangegaan.

12. Werkstaking mag slechts worden aangewend, als andere pogingen, die zonden kunnen leiden tot het gestelde doel, hebben gefaald. Doch ook dan is het zedelijk ongeoorloofd, daartoe over te gaan, indien niet aanwezig is een redelijke kans van slagen, of grootere belangen daardoor geschaad zouden worden.

Dat is de positieve uitdrukking van wat meer negatief in 1891 werd uitgesproken. Hier vindt ge naast den eisch, de werkstaking te erkennen als een der middelen om te komen tot rechtvaardige arbeidsverhoudingen, ook de begrenzing, die krachtens de christelijke beginselen bij de uitoefening van dat recht moeten worden gesteld.

De afkeuring niet alleen van de „politieke" staking, maar van elke staking die niet raakt de rechtspositie van de arbeiders en die niet ligt

binnen naar vo-

De ve wijzen in deus de eenkome komst t mers co

Maar ten het niet aan

Hier van een contract keling t

begeerl ook o men, oo gebruik

Voorz Men na bepaald verantw

altoos t groot le geëischt schade l te geven

Daar voor de beteeke

we op kingsree sungsree

Dit is ciale or het coll

conflict zijden d conflict overeen

BUT

De actie

Zoo moeten was da

het een zooveel had ik i is leere

Destijds las, wis zoude kring t

achtiffen rich. Se van alk en verl een rus

mannen eigene, een and in een

In Zi men ne maar t

wel ma had he ik op d

Heel ga hoogte ken. De

Reform schen n naast z

verbond de dire baren b

toch oo voortw

zijn ges zou toe gelaat

ons ge alscl w vriend

zouden de weg van de

dagen : ons, n de pers

plantso Bij o het gez

zijn lat ons lan had an ons een mochtei

an geenszins
olgende stel-
daar vinden
matig zijn".
e een breede
En er wa-
te dat werk-
is, niet ver-
het eigen-
de patroons
werkstaking,
zoodat ten-
meerderheid

ander stand-
conclusie, met
e. Het recht
ik instrument
an geenszins

n in verband
at algemeene
cientie, van
rdat de over-
ere middelen
kan de werk-

lang na het
et eenige ont-
et leven van
als geen an-
h immer naar
gen.

steking steeds
toort men op
wordt tot op
contractbreuk
komen inacht-
tgestippeld, is
heid over het
ten.

raat voor den
Nationaal Vak-
8 te Arnhem

men wij, voor
en, hier over:
neerleggen van
bereiking van
arbeid te her-
bereikt.

fd, indien zij
derling of tus-
waartusschen
aal, dan die

bereiking van
itie van den
en het raam
vakvereniging
vorden erkend.

erknemers,
staking gestelde
erst de werk-
arloofd worden
aking, met een
et in het ver-

middel, dat niet
g van politieke
ing (al of niet)
d, wier gezag

ng een geoor-
zij dit slechts,
aangewend ter
g als doel is
oordeeld.

ollectieve of an-
loofd een werk-
rijzing in die
n met doelein-
ieve of andere
duur daarvan,
aan te bevelen,

el ter bereiking
telt gezamenlijk
bij en daardoor
chtelingen, welke
aan.

den aangewend,
men leiden tot
Doch ook dan
e over te gaan,
e kans van sla-
geschaad zou-

van wat meer
Hier vindt ge
kennen als een
chtvaardige ar-
ing, die krach-
uitoefening van

„politieke” sta-
niet raakt de
die niet ligt

binnen het raam der bedrijven, komt duidelijk naar voren.

De voorzichtigheid ontbreekt waarlijk niet. Wij wijzen in het bijzonder op stelling 7. Een staking tijdens den duur van een collectieve of andere overeenkomst, met het doel wijziging in die overeenkomst te brengen, is niet geoorloofd. Dat is immers contractbreuk.

Maar ook stakingen, die loopen over zaken buiten het bepaalde in de overeenkomst liggen, worden niet aanbevolen.

Hier kan inderdaad wel reden zijn te spreken van een geoorloofde staking. Maar het collectief contract is een zoo waardevol ding in de ontwikkeling tot een goede bedrijfsorganisatie, een zoo begeerlijk goed, dat het in den regel juist zal zijn, ook om allen schijn des kwaads te vermijden, dat men, ook al zou men recht hebben, daarvan geen gebruik maakt.

Voorzichtigheid spreekt ook uit stelling 12. Men mag op zijn recht staan. Men moet dat ook in bepaalde gevallen doen, om niet mede voor onrecht verantwoordelijk te worden. Maar men behoeft niet altoos te staan op zijn recht. Daar kan een zoo groot leed veroorzaakt worden, zoo groote offers geëischt, zoo groote belangen geschaad, dat men het schade lijden verkiezen moet, om de zaak zelf over te geven aan Hem, die rechtvaardig oordeelt.

Daar liggen op dit terrein nog wel vragen, die voor de Christelijke Vakbeweging zelf van groote betekenis zijn. Een van die vragen is deze, of de wet op het Arbeidscontract ten opzichte van „stakingsrecht, of laat ons juist definieeren, „schorsingsrecht” geen voorschriften moet geven.

Dit is echter een kwestie, die allereerst de sociale organisaties raakt. Bij de ontwikkeling van het collectief contract krijgt trouwens het arbeidsconflict een geheel ander karakter. En van beide zijden dient de ernstige begeerte voor te zitten, het conflict te voorkomen door een in de arbeids-overeenkomst zelf wortelend overleg.

G. BAAS Kzn.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN

De actie van de jonggereformeerden in Zwitserland.

III.

Zoo zou ik dan dominee Rudolf Grob ontmoeten! Ik wist niet of deze nog een jonge man was dan wel van middelbaren leeftijd; wel had ik het een en ander omtrent hem gelezen, doch ik zou zooveel nauwkeuriger gelezen en opgemerkt hebben, had ik met het doel gelezen reeds eenigermate hem te leeren kennen vóór hem persoonlijk te ontmoeten. Bestijds toen ik over dezen „man van betekenis” las, wist ik nog niet dat ik eerlang de gelegenheid zoude hebben hem en de voormannen uit zijn kring te spreken. Blijde reisde ik dan op Dinsdag achttien Augustus over Brünig en Luzern naar Zurich. Schuilt er een groot genot in het genieten van alles wat de Hasliberg biedt tot verademing en verkwikking na ingespannen arbeid; na zulk een rusttijd is het genot van de kennismaking met mannen van „een in geest en streven” als de eigene, en dat in het land der reformatoren, van een ander karakter dan van wat het bergland biedt in een tijd van siesta.

In Zurich is de lentetijd doorgebroken! Wel kan men nog niet juichen: zie de winter is voorbij, maar toch, bloemen worden gezien in het land; wel mag men zeggen: de zangtijd genaakt, en mij had het geklonken: sta op en kom! Zoo kwam ik op dien Dinsdag tegen vijf uur te Zurich aan. Heel gauw zag ik een man met een courant in de hoogte gestoken: het afgesproken herkennings-teeken. Die courant moest wel een nummer van „De Reformatie” zijn en daarom liep ik op den forscheren man toe, die daar stond met een jongen man naast zich, ik meen een van de vele jonge mannen verbonden aan de Inrichting, waarvan ds R. Grob de directeur is. Ds Grob is een man van middelbaren leeftijd, van een kloek en forsch voorkomen, toch ook weer niet zóo forsch, dat men naast hem voortwandellende een weinig gedrukt wordt door zijn gestalte. Ware dit wel het geval geweest, dan zou toch onmiddellijk het vriendelijk rond en open geklat met die volle warme stem ons direct op ons gemak hebben gebracht. Zoo reden we dan alsd' we hem kenden en gelijk we met een oud vriend uit verleden jaren naar diens woning ons zouden begeven. Op onzen vrij langen rit werd de weg gekozen door een bijzonder mooi gedeelte van de schoone stad Zurich; echter de volgende dagen zou ik daarvan meer genieten, thans ging óns, mijne vrouw maakte de reis immers mee, de persoon boven de rijke stad met haar huizen en plantsoenen.

Bij onze aankomst werden wij verwelkomd door het gezin van onzen gastheer. Roemde ds Grob in zijn latere gesprekken over en herinneringen aan ons land 't christelijk familieleven, gelijk hij dat hier had aangetroffen, dit is zeker, dat zijn gezinsleven ons een toonbeeld bood, de dagen dat wij het mede mochten leven, van hoe het onderling verkeer moet

zijn in een gezin waarin de vreeze des Heeren het kostelijkst sieraad is dat niet één doch schier alle vertrokken siert met een weelde, waarbij, welke weelderige aankleding ook, sterk afsteekt. Reeds hier wil ik u de leden van het gezin voorstellen: zijne vrouw, eene moeder van drie dochters en één zoon, die niet den indruk maakte bedorven te zijn. De dochters waren meisjes die reeds de scholen bezochten en haar huiswerk hadden, en die wij gedurende ons verblijf niet hebben hooren kibbelen: wel zaten zij elk op haar eigene plaats aan tafel en zonder eenige preutscheid antwoordden zij bij de huisgodsdienst oefening op vragen gesteld door den vader in verband met het gedeelte van Gods Woord door hem gelezen. De moeder, ik meen eene Tsjechische van geboorte, in ieder geval afkomstig uit Tsjecho-Slovakije, is een beschaafde en ontwikkelde vrouw, die haar vreemde talen uitnemend spreekt, mede door haar verblijf als jong meisje in eenige groote steden van Europa, gelijk zoovele dochters, vooral van predikanten doen, en dat b.v. tot hulp in de huishouding. Hoe wonder is de leiding van de voorzienigheid Gods! Deze is al bijzonder opmerkelijk in het leven van ds Grob en van zijne vrouw. De Heere heeft hen beiden, elk weer langs geheel andere wegen, voorbereid voor die tank waartoe Hij hen roepen wilde. En daarbij denk ik dan niet in de eerste plaats aan de allesbeheerschende positie waarin zij gesteld zijn doordat God hem geroepen heeft tot directeur van de groote inrichting voor lijders aan vallende ziekte, maar wel in het bijzonder staat mij voor den geest de plaats die dit gezin inneemt in de beweging waarover ik in deze artikelenreeks schrijf. Nu blijft ik alleen nog maar bij leden van ons eigen volk en dan weer in het bijzonder bij leden van onze eigen kerkgemeenschap. Het getal van hen die hier gastvrijheid genoten hebben is vrij groot; ik noem van hen alleen maar uit den kring onzer professoren: Bouwman, Hoekstra, Noordzij, doch neen, ik ga niet voort met van gasten uit Nederland de namen te noemen, ik wil nog mededeelen, dat zijn Excellentie Idenburg met zijne vrouw een en andermaal de gasten waren van ds Grob. Zijn lieve, eenvoudige, doch zeer beschaafde vrouw is eene gastvrouw die de gasten onmiddellijk zich thuis doen gevoelen. Zij is een dochter van eene der zeer weinige gereformeerde predikanten in Tsjecho-Slovakije. Wij hebben genoten van en gelachen bij het romantisch verhaal door ds Grob gegeven van de moeiten door hem overwonnen om in oorlogstijd zijn jonge vrouw uit het rijk der Habsburgers te kunnen voeren naar hun woning in Zurich. Ik wil alleen uit dit verhaal mededeelen, dat een Grieksch Nieuw Testament hem den doorgang te Lindau uit Oostenrijk bij de hermetisch gesloten grenzen heeft verschaft. Met behulp van een officier die dit zag en een weinig Grieksch kende werd de grenswacht overtuigd dat dit geen gevaarlijk document was dat niet over de grenzen mocht worden gesmokkeld.

Sprak ik zooveel van de bijzondere leidingen van God in het leven van dit echtpaar, men vergunne mij nog eenige trekken daarvan mede te deelen, opdat wij tot prijs en roem des Heeren erkennen dat de mensch zijn weg overdenkt maar dat het de Heere is die dien stuurt. Van vaders en moederszijde is directeur Grob Zwitser; hij stamt uit het geboortekanton van den reformator Ulrich Zwingli. In zijn familie-wapen voert hij een berenklaauw en een knots, de vereeniging der emblemen van vaders en moederszijde. Of wij hierin „bona omina” hebben te zien: ik zou daar wel aan willen; dan zouden deze tekenen van zijn wapenschild voorspellen, dat de drager daarvan zijn tegenstander stevig beetpakt en treft met den hamer van zijn woord. Echter hij heeft van zijn vader meer ontvangen dan dit teeken, hij is een zoon eens geestes met dien vader, aan wien de zoon hangt met teedere liefde. Hoe heerlijk voor den vader dat hij de actie ingezet door dit kind, van zeer nabij kan volgen. Dagelijks toch, indien dit de overstelpende werkzaamheden van directeur Grob toelaten, bezoekt hij zijn ouden vader, die predikant is in een der voorsteden van Zurich.

De zoon getuigde omtrent zijn vader, dat deze „rieksichtlos” positief is. Hoe heerlijk dat deze vader weer een zoon was van een man, die verdreven is geworden van zijn plaats als predikant uit hoofde van zijn beslistheid. M'r R. Grob stamt uit een domineesgeslacht; tot in verre voorgelaten behoort hij tot een predikantenfamilie. Een verschijnsel, dat in Zwitserland naar het mij toeschijnt meer voorkomt dan in ons land.

Als student behoorde Rudolf Grob op de universiteit te Zurich tot het zeer klein getal van drie of vier theologen, die orthodox waren. De professor in de kerkgeschiedenis, een welwillend man, maakte zich over dit drietal wel eens een weinig vrolijk; hij wees op deze groep als een late uitlooper van een planting, die dra uitgestorven zoude zijn. Daarin ligt eenige overeenkomst met de ervaring van het groepje Da Costianen of Bilderdijkianen in het begin van de vorige eeuw in Leiden.

De geschiedenis had de liefde van het hart van den jongen Grob. Met zijn vrienden bestudeerde hij de kerkgeschiedenis van hun land, van de gereformeerde vaders.

Nadat hij zijn studien aan de Hoogeschool had ten einde gebracht, was zijn verlangen, die met

al wat in hem was te kunnen voortzetten. Hij verzag zijn weg. Hij zag dien voor zich uitgestippeld. Een vernogende protestantsche Zwitsersche familie woonde destijds in Rusland. Bij haar zonde hij de opvoeder der kinderen worden. Zoo kon hij voldoende geld verdienen en zou ruimschoots tijd hebben voor studie. Alzoo waren zijn plannen en deze zou hij ook met energie trachten te verwezenlijken. Totdat deze tijd zou zijn aangebroken was hij den ouden directeur der Epileptische Anstalt te Zurich tot bijstand. Doch wat geschiedt! De ouden directeur sterft en nu werd de jonge „assistent” aangezocht hem op te volgen. Dat nooit! Eerstens neigde zijn geest niet tot dit werk; misschien moet wel als eerste bezwaar worden genoemd, dat hij zich daartoe veel te jong achtte. Maar de weg tot deze gederde positie werd door hemzelf stevig afgesloten door zijn plan bovengenoemd. Hij wilde studeeren. Daartoe zou Rusland hem de mogelijkheid openen. Dus niet blijven te Zurich! Zoodra mogelijk naar Rusland! En toch was het einde: directeur te Zurich en niet „gouverneur” in Rusland. God had de weg anders geleid! Calvijn wilde niet te Genève blijven. Onmogelijk! Hij wilde rustig studeeren! Doch Calvijn werd vastgehouden te Genève. God had daar werk. Daar was het werk en de plaats voor Calvijn. Rudolf Grob wilde niet te Zurich blijven. Hij wenschte te studeeren en dan studeeren in de geschiedenis der kerk. Dat vóór alle dingen. Farel tegenover Calvijn. Hier zal ook wel door God een Farel zijn geweest. Het einde was dat Grob bleef te Zurich. En... de rijke familie in Rusland: door sterfgeval in die familie veranderden de omstandigheden daar aldus, dat hij, ware hij vertrokken, binnen een half jaar weer thuis zoude zijn geweest. Hij had gedacht: In Rusland heb ik tijd; verdien ik geld; ik zal mijn studien dan kunnen voortzetten en zal mijn vorming verder zoeken in Parijs, Berlijn, Rome. Hij was vicarius aan de Inrichting te Zurich. Ik ga weg! Een oude dominee, vriend mijner moeder, zal mij helpen... dus ik ga! Echter de jonge vicar ziet: God wil dat ik blijf nu de directeur is gestorven en zóo werd hij, nog geen vier en twintig jaar oud, voor goed aan de „Anstalt” verbonden en God hield dezen jongen held te Zurich. Gods gedachten waren: deze zal Mij een leider worden dergenen die begeeren te wandelen in de oude beproefde paden der waarheid; neen ik moet het anders zeggen: geen repressitatie zocht hij met zijn weinigen, doch reformatie. Daarvan nog nader.

G. KEIZER.

II PERSCHOUWT

Kwestie-Ubbink.

In „De Bazuin” vervolgt Prof. Bouwman zijn bespreking:

De zichtbare kerk is een vergadering van geloovigen en ongeloovigen, zegt Dr Ubbink. De grondfout van alle kerken tot op heden is, dat zij niet zien, „dat de kerk principieel, en dat niet alleen in hare uitwendige verschijning, maar in wezen zoolang zij nog op aarde is, zoowel in haar geheel als in al hare leden, ook de allerheiligste, een vervlochtenheid is van het Goddelijk volmaakte en het menschelek onvolmaakte, van heiligheid en zonde, ook, principieel en naar Gods wil, van geloovigen en ongeloovigen” (bl. 294). Hier komt Dr Ubbink rechtstreeks in strijd met Art. 27 der Nederl. Geloofsbelijdenis, die de kerk, ook de kerk in haar historische openbaring, belijdt als een vergadering van geloovigen, en met den Catechismus, die de kerk ziet als een gemeenschap van heiligen.

Voorts:

Het is geheel onjuist indien hij zou willen bestrijden, dat ons niet de beginselen van de organisatie der kerk in de Heilige Schrift gegeven zijn. Maar zijn beschouwing over de organisatie der kerk hangt ook ten nauwste samen met zijn valsche Schriftbeschouwing.

Eindelijk:

De gemeente is naar Dr Ubbink's opvatting geheel overgeleverd aan de willekeur van den dominee. Wij zouden dan krijgen een domineesheerschappij. En dit is juist één van de groote factoren waartegen de Gereformeerden steeds hebben gestreden. Dr Ubbink breekt met zijne leer de Gereformeerde Kerk af. Alle vastigheid is hiermede weg. Zijne voorstelling is valsche subjectivistisch, verwant aan de Ethische leer en het Doopersch enthousiasme, en behoort thuis in de zogenoemde volkskerk, waar ieder dominee vrij kan leeren wat hij acht overeenkomstig de Schrift te zijn.

In „De Heraut” vervolgt Prof. Kuiper:

Dr Ubbink wil dus feitelijk de leervrijheid in de kerk invoeren. De predikant mag zelfs niet verplicht worden als hij zijn ambt aanvaardt zijn instemming met de belijdenis te betuigen. Feitelijk dus hetzelfde wat in de Hervormde Kerk geschiedt, die ook een Belijdenis heeft, maar aan deze Belijdenis haar predikanten niet bindt, zoodat de meest tegenstrijdige richtingen in deze kerk plaatsruimte vinden en op de kansels dezer kerk zoowel modernen als orthodoxen vrijelijk hun meening verkondigen kunnen. Dat de Belijdenis dezer kerk dan een leugen wordt, is duidelijk.